

Грушева медяниця

У південних регіонах України грушева медяниця виходить із зимового спокою вже на початку лютого і є одним із найнебезпечніших шкідників груші.

**Іван Мринський, канд. с.-г. наук
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»**

В Україні плодовим насадженням груші шкодять близько 300 видів комах і кліщів, 120 із них завдають культурі значних збитків. Видовий склад фітофагів груші надзвичайно різноманітний. Вони здатні пошкоджувати усі органи дерева на усіх стадіях його розвитку – корені, скелетні частини (штамб і гілки), пагони, бутони, листя, бруньки, плоди. Умовно шкідників груші можна поділити на 4 групи: сисні; листогризучі; шкідники генеративних органів; шкідники кори, деревини та коріння.

До основних сисних шкідників груші належить 28 видів. Передусім це кліщі із ряду акариформні – бурі, галові чотириногі, павутинні і плоскотілки та комахи із ряду рівнокрилих – афіди, листоблішки, несправжньоштитівки, цикадки, щитівки. Також шкодять мереживниці (ряд напівтвердокрилих), флеотрипіді (ряд трипси) і галиці (ряд двокрилі). Згадані види живляться клітинним соком листя, пагонів, кори і плодів. Попелиці і цикадки можуть переносити вірусні хвороби рослин.

Серед основних листогризучих шкідників, яких 48 видів, переважають комахи ряду лускокрилі – білани, ведмедиці, виїмчостокрилі молі, гліфптеригіди, горностаєві молі, коконопряди, листовійки, молі-крихітки, молі-пістрянки, молі-строкатки, павиноочки (сатурнії), п'ядуни, совки, сонцєвики (німфаліди), хвилянки, чохлоноски. Значних збитків наносять й кілька видів із ряду перетинчастокрилих – пильщики-ткачі, справжні пильщики та твердокрилих – довгоносики, листоїди, трубкокрути.

Фото. Стадії розвитку грушевої медяниці: а — имаго, б — яйцекладка (б1 — першого покоління, б2 — наступних поколінь), в — личинка

Ще 15 видів є небезпечними шкідниками генеративних органів груші. Це лускокрилі – аргірестіїди та листовійки, твердокрилі – довгоносики, пластинчастовусі та трубкокрути, ряд перетинчастокрилих представляє справжній пильщик, а ряд двокрилих – галиці.

Кору, деревину та коріння груші пошкоджують понад 20 видів комах, переважно з ряду твердокрилих – вусачі, довгоносики, златки, короїди і пластинчастовусі та ряду лускокрилих – листовійки, склівки, червиці. Значних збитків наносять кілька видів галиці (ряд двокрилі) та представники ряду рівнокрилих – горбатки, цикадки.

Имаго медяниці під час живлення

Личинки медяниці

Пошкоджене листя засихає

Слово практику

Валентина Коцур, технічний експерт південного регіону компанії «Байєр»:

– Захищаючи грушу від медяниці, садівники легковажать тим, що цей шкідник дуже рано просинається після зими. На півдні зими тепліші, часто стаються й відлиги, і медяниця літає вже у лютому, а також під час відлиг у січні. Прокинувшись, імаго не бояться короткочасного зниження температури, навіть до -5°C .

Якщо удень була відлига, й медяниця вилетіла, а уночі підморозило, вона впадає в тимчасовий анабіоз, а потім знову літає. Зимують дорослі самки і самці, тому спарювання проходить взимку під час сонячних теплих вікон, а за температури $+10^{\circ}\text{C}$ самки уже відкладають яйця на бруньки та кору. Попри це, перший обробіток проти медяниці садівники часто виконують запізно, у час розпускання бруньок або появи квіткових бутонів. У цей період личинки вже відродилися і живляться у бруньках, а на момент цвітіння груші з'являються нові дорослі комахи першого покоління. Це перша проблема.

За сезон медяниця формує 4–5 поколінь. За великого скупчення комах медвяна роса покриває гілки, листя і капас на землю. Це призводить до заселення пошкоджених частин рослини сажистими грибами, які утворюють чорний наліт. Пошкоджені плоди відстають у рості, утрачають товарні якості. Зменшується фотосинтез, листя і молоді пагони засихають. Це друга проблема. Крім того, сажистий наліт перешкоджає проникненню у листя пестицидів, й цим значно знижує їх ефективність. Тому перед хімічними обробками такі дерева потрібно спершу помити, обприскуючи розчином на основі звичайних мийних або пральних засобів.

Подібно до решти шкідників, які під час вегетації утворюють кілька генерацій, грушева медяниця набула резистентності до більшості інсектицидів, що давно застосовуються у садівництві – пиретроїдів, неонікотиніодів

й фосфорорганічних сполук. Це третя проблема. Аби захист від медяниці був дієвим, слід застосовувати нові інсектицидні сполуки й вчасно, ще у лютому, виконувати захисні обробки. Ранні обприскування знищують особин, які перезимували і дають перше покоління, й контролювати шкідника далі буде набагато легше. У систему захисту обов'язково слід включати регулятори росту комах, які контролюють їх розвиток під час линьки личинок.

Я раджу застосувати препарати на основі спіротетрамату (клас кетенолів) та флупірадіфуруну (клас бутенолідів), до яких у цього шкідника іще немає звикання. Спіротетрамат є регулятором синтезу ліпідів (жирів) у комах, тому контролює їх під час линьки, а флупірадіфурун знищує комах під час живлення. Обидві сполуки здатні проникати у тканини рослин як через листя, так і через корені, а спіротетрамат може рухатись і у зворотному напрямку, по флоемі. Вони абсолютно безпечні для корисних комах – сонечок й золотоочок, які поїдають медяницю, не токсичні для бджіл. У Бельгії, де груша є основною плодовою культурою, сади від медяниці рятують саме за допомогою цих інсектицидних сполук.

Щодо обробіток у лютому. Під час відлиг, коли температури ще невисокі, можна застосовувати препарати фосфорорганічної групи, пиретроїди, неонікотиніоди. Спочатку сад слід обприскати інсектицидом, а після – препаратом на основі оливи. Інсектициди на масляній основі легко поєднуються із препаратами оливи, і їх можна давати у баковій суміші. У такому разі інсектицидна сполука, особливо пиретроїдна, не змиється дощем і захист діятиме довше. Пиретроїди діють на комах контактно, неонікотиніоди та фосфорорганічні сполуки – комбіновано, бутеноліди – системно. Обираючи, яку саме сполуку, контактну чи системну, у цей період застосувати, до уваги беруть фазу розвитку рослин. Для того, щоб інсектицид системної дії міг потрапити у тканини рослини, потрібно, аби бруньки були у фазі зеленого конуса, а ще краще, коли є хоча б невеличкі зелені листочки. Якщо ж лусочки ще зімкнені, доцільніше застосовувати препарати контактної або комбінованої дії.

ЕКОНОМІЧНО ЗНАЧИМА

Грушева листоблішка (грушева медяниця) (*Cacopsylla pyri* L., *Psylla pyri* L.) належить до ряду рівнокрилі родини листоблішки. Це один із найбільш небезпечних шкідників товарних насаджень груші у південних регіонах. В Україні вид найбільше шкодить у Степу, Криму й Лісостепу.

Монофаг, пошкоджує грушу. Личинки та імаго висисають сік із бруньок, листя, квітконіжок, пагонів і плодів. Пошкоджені органи не розвиваються як слід, листя та

зав'язі опадають, форма плодів спотворюється й вони дерев'яніють, гілки усихають; дерева ослаблюються. Грушева листоблішка виділяє значну кількість липких цукристих екскрементів (медвяна роса, падь), за масового розмноження шкідника падь може покривати усі дерева і ґрунт приштамбової зони. На забрудненій поверхні розвиваються сапрофітні сажисті гриби.

У Лісостепу грушева медяниця за вегетацію утворює 4 покоління, а на Півдні – 5.

автор фото Валентина Коцур

Сажистий наліт на деревах груші — наслідок сильного ураження медяницею

Зимують імаго у щілинах і тріщинах кори дерев, під опалим листям.

БІОЛОГІЯ ШКІДНИКА

Доросла листоблішка розміром 2,5–3 мм, колір тіла від помаранчево-червоного (літня форма) до темно-коричневого, вусики брудно-жовті; щиток середньоспинки оранжевий з жовтим на кутках; має дві пари прозорих крил; задні ноги стрибальні, брудно-жовті, стегна світло-коричневі; черевце темно-коричневе. Яйце розміром 0,3 мм, видовжено-овальне, з коротким стебельцем; тільки-но відкладені яйця молочно-білі, далі набувають світло-оранжевого кольору.

Личинка пласка з округлим черевцем, спочатку світло-жовта, згодом жовто-зелена до коричневого. Німфа завдовжки 1,6–1,9 мм, довгаста, зелено-коричнева, вусики семичленні, чохлаки крил перехресні.

Із зимівлі шкідник виходить рано навесні за досягнення середньодобової температури $-2...-3$ °С. На Півдні це зазвичай стається наприкінці лютого – на початку березня, якщо зима тепла – то й раніше, у Лісостепу – у середині березня. Так, 2019 року на Півдні України грушева медяниця розпочала активність вже на початку лютого, й для захисту від неї хімічні обробки у садах виконували 6–8 лютого.

За досягнення середньодобової температури $+5$ °С шкідник починає спарювання, за $+10$ °С самки починають відкладати яйця.

Самка, що перезимувала, живе 30–45 днів. За цей час вона у кілька прийомів з інтервалом 5–6 днів устигає відкласти 400–600 яєць, розташовуючи їх ланцюжками біля основи бруньок та на квітконіжках.

Самки наступних поколінь відкладають яйця на листя групами по 20–30. Тривалість ембріонального розвитку залежить від температури повітря: за $+10$ °С – 23 дні, за $+16$ – 10 днів, а за $+22,6$ °С – 6 днів.

Відроджені із яєць зимуючих самок личинки проникають усередину бруньок, що розпускаються, пізніше переходять на квітконіжки, молоді пагони, черешки листя та зав'язі. Після п'яти циклів линьки личина перетворюється на імаго, це збігається із закінченням цвітіння груші.

Через 2–3 доби після окрилення листоблішки спарюються, і самки починають відкладати яйця, даючи початок розвитку другого покоління. Самки з літніх поколінь відкладають 700–1200 яєць кожна, щодня по 20–80 яєць.

Самки літніх поколінь живуть 18–30 днів. Для розвитку одного покоління потрібна сума ефективних температур $+400$ °С за нижнього порогу $+6$ °С.

ЗАХИСТ ВІД ШКІДНИКА

Агротехнічний метод передбачає пізні осінні заорювання опалого листя і рослинних решток. Очищення штампів від моху, лишайників та відмерлої кори.

Хімічний метод. Для захисту від грушевої медяниці особливо важливими є хімічні обприскування на початку сезону, у лютому-березні.

Щодо порогів шкідливості. Обприскування інсектицидами необхідне, якщо на 100 пагонах груші є понад 10 колоній медяниці; на 100 листках спостережено 10 колоній шкідника; на 100 квіткових розеток припадає 5 колоній. Літні покоління медяниці гинуть після обприскування саду інсектицидами від плодожерок та інших шкідників. ■

Листок груші, пошкоджений медяницею

Медвяна роса швидко вкривається сажистими грибами

автор фото Валентина Коцур